
4

Vragenuur: Vragen Leijten

Vragen van het lid Leijten aan de minister voor Klimaat en Energie over de **toegankelijkheid van het Noodfonds Energie**.

De voorzitter:

Ik kijk even of de minister voor Klimaat en Energie aanwezig is. Anders wil ik aan de minister van Justitie en Veiligheid vragen om hem even aan zijn jasje te trekken. Ik wil mevrouw Leijten alvast uitnodigen om naar voren te komen. Ik hoop dat ze daarop ingaat. Ik hoor dat de minister binnenkomt. Ik heet de minister voor Klimaat en Energie van harte welkom in ons midden. Mevrouw Leijten heeft een vraag over de toegankelijkheid van het Noodfonds Energie. Het woord is aan mevrouw Leijten van de SP.

Mevrouw Leijten (SP):

Voorzitter. Wij hebben een prijsplafond in dit land. Er is een energietoeslag van €1.300. Alle mensen hebben €190 per maand gekregen in november en december. De blokverwarming is daar natuurlijk van uitgezonderd, want daar hebben we nog steeds geen plan voor. Maar er zijn nog altijd mensen voor wie de energierekening te hoog is of het inkomen te laag, of allebei. Dat zijn er 500.000, een half miljoen. Dat zijn geen cijfers van de SP, maar dat zijn cijfers van het Centraal Planbureau. Nou is de regering niet tot het lumineuze idee gekomen om dat te repareren of om daar echt structureel beleid op te maken. Nee, we hebben ons afhankelijk gemaakt van een particulier noodfonds van de energieleveranciers. Als je een aanvraag doet en eraan voldoet, kunnen zij zes maanden van de energierekening aan zichzelf betalen, want dat is feitelijk wat het is. Kan de minister aangeven wie heeft bedacht dat door de allerlaagste inkomens en vanuit de allerkoelste huizen een aanvraag gedaan moest worden met de nieuwste smartphone?

De voorzitter:

Het woord is aan de minister.

Minister Jetten:

Voorzitter, dank u wel. Dank aan mevrouw Leijten voor de vraag. Ik wil wel één opmerking vooraf maken. Voorafgaand aan het vragenuur heb ik zowel aan de indiener als aan de Kamervoorzitter laten weten dat het noodfonds voor energie formeel valt onder de verantwoordelijkheid van de minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen. Het wordt inderdaad uitgevoerd door een stichting. Het kabinet spreekt uiteraard met één mond. Ik zal proberen deze vraag en andere vragen zo goed mogelijk te beantwoorden, maar we hameren er de laatste tijd nogal op dat we de dingen hier met elkaar ook netjes en op de juiste plek moeten beleggen. Ik ga deze vragen beantwoorden, maar ik heb er ook wel moeite mee dat ik nu deze vraag sta te beantwoorden en niet de vakexpert die er nog veel meer over kan vertellen.

Dan de vraag van mevrouw Leijten: waarom op deze manier?

Mevrouw Leijten (SP):

Voorzitter, wat is dit nou?

De voorzitter:

Gaat u verder.

Minister Jetten:

Voorzitter, dan de vraag van mevrouw Leijten. Het is goed dat zij aandacht besteedt aan de groep Nederlanders die met het prijsplafond, de blokaansluitingen en andere regelingen nog onvoldoende is geholpen in de stijgende energiekosten. We hebben daarbij gekeken hoe we op een zo kort mogelijke termijn zo veel mogelijk mensen konden bereiken. Het noodfonds is inderdaad een particulier initiatief, dat vorig jaar al is ontstaan met een pilot. Energieleveranciers hebben het destijds opgezet omdat zij zagen dat een deel van hun klanten echt moeite had om de energierekening te betalen. Wat dat betreft denk ik dat het positief is dat er zo'n particulier initiatief is ontstaan. Dit was de snelste manier om ook in dit lopende jaar nog meer voor die groep te kunnen doen. We hebben dus een bestaand privaat initiatief iets meer publiek gemaakt door er ook vanuit het ministerie van SZW aan mee te gaan doen.

Terecht zegt mevrouw Leijten dat sommige mensen ertegenaan lopen dat het ingewikkeld blijkt om de aanvraag te doen. Dat heeft ook de stichting zich ter harte genomen. Hun doel was om zo snel mogelijk live te gaan met de website waarop je de aanvraag kunt doen. In eerste instantie was dat een app. De heer Kops heeft daar in een commissiedebat ook al aandacht voor gevraagd. De stichting heeft vervolgens met verschillende organisaties, waaronder de Ouderenbond, gekeken hoe de toegankelijkheid kon worden verbeterd. Dat is inmiddels gelukt. Inmiddels is er ook een desktopversie, zodat je geen app op je smartphone hoeft te hebben maar ook via een computer de aanvraag kunt doen. Daarnaast is geregeld dat nu ook andere mensen namens iemand die daar minder toe in staat is, een aanvraag voor steun kunnen doen, zodat zo veel mogelijk mensen worden bereikt.

Mevrouw Leijten (SP):

Voorzitter, u moet zelf maar weten hoe u het vindt gaan, maar ik vind het geen pas geven dat een lid van de regering hier in de Tweede Kamer komt zeggen wie er antwoord moet geven op vragen van de Tweede Kamer. U gaat er zelf maar over hoe u daarmee om wilt gaan, maar ik vind het echt bizar.

De voorzitter:

Dat is ook de reden dat deze minister hier staat. Er is inderdaad afstemming met mij geweest. Het kabinet zoekt ook altijd degene die de vragen het beste kan beantwoorden. Er is afstemming met u geweest. U heeft ook gezegd dat u vragen heeft voor deze minister. Vandaar ook dat deze minister hier staat. U gaat weer verder.

Mevrouw Leijten (SP):

Ja, precies. Dan geeft het die minister geen pas om de Kamer vervolgens te kapitelen dat hij geen antwoord hoort te geven op de vragen die we hebben. Uiteindelijk krijg ik ook geen antwoord op de vraag wie er heeft bedacht dat de mensen met de allerlaagste inkomens en in de allerkoudste huizen de nieuwste smartphone moesten hebben om deze aanvraag te doen. Het was een coalitie, zei deze minister, van ouderenbonden en armoedeplatforms. Die hadden het natuurlijk allemaal kunnen zeggen. Die hadden allemaal kunnen zeggen: zorg er nou voor dat het geen app is maar een toegankelijke website, dat je kan worden geholpen bij dit soort aanvragen en dat je de tijd krijgt om die aanvraag te doen en dan niet slechts een beperkte tijd. Dat hadden ze natuurlijk allemaal kunnen zeggen. Het antwoord is natuurlijk dat de energieleveranciers dat hebben beslist, want dat zijn degenen die het geld beschikbaar stellen en dat zijn degenen die deze mensen die schijnliefdadigheid geven. Het grootste probleem is dat we ons opnieuw afhankelijk maken van diezelfde energieleveranciers. Dan zou ik deze minister, die verantwoordelijk is voor deze energieleveranciers en voor de energie in Nederland, willen vragen hoe hij vindt dat het gaat.

Minister Jetten:

Ik heb ook in eerdere debatten aangegeven dat het uiteindelijk een zwaktebod is van de overheid dat het prijsplafond en andere regelingen deels of volledig via private partijen lopen. We zijn zelf niet in staat gebleken om het op korte termijn helemaal in publieke handen te organiseren. De harde realiteit was alleen dat we het afgelopen jaar, zeker in de zomer, werden geconfronteerd met extreem hoge energieprijzen en extreme volatiliteit in die energieprijzen. We hebben met elkaar alles op alles gezet om de groepen die het hardst geraakt zijn ook echt dit jaar al te helpen. Dat kon met dat prijsplafond, omdat de energieleveranciers hebben geholpen bij de implementatie daarvan. Het kan ook via dit noodfonds, dat nu dus wordt uitgevoerd door een stichting, waar Lodewijk Asscher de onafhankelijk voorzitter van is. Die stichting heeft de afgelopen tijd samen met de ANBO, de KBO en bewindvoerdersbonden zoals Horus en de NVVK gekeken naar de vraag hoe deze regeling zo toegankelijk mogelijk kan worden gemaakt. Nogmaals, daarbij zei de stichting dat ze zo snel mogelijk live wil, zodat mensen geholpen kunnen worden, en dat ze de regeling daarna ook gaandeweg verder zal verbeteren.

Ik hecht er ook wel aan om even te benadrukken dat er inmiddels 135.000 keer advies is gevraagd of iemand in aanmerking komt voor het noodfonds. 86.400 aanvragers zijn geadviseerd om de aanvraag te doen, omdat die ervoor in aanmerking komen. 24.300 aanvragen zijn al formeel ingediend, waarvan er 16.700 ook al zijn goedgekeurd. Je ziet dus dat deze regeling daadwerkelijk helpt en werkt. Dat is heel erg fijn voor de korte termijn. Het neemt niet weg — dat ben ik met mevrouw Leijten eens — dat je natuurlijk moet blijven nadenken over de vraag of je deze zelfde doelgroep uiteindelijk ook op publieke manieren kunt bereiken. De Kamer heeft daar ook om gevraagd. Het kabinet komt in het voorjaar met mogelijke maatregelen, die we in het jaar 2024 en ook daarna kunnen inzetten.

Mevrouw Leijten (SP):

Ik begrijp steeds beter dat deze minister hier liever niet over kwam praten, want het is natuurlijk best wel schandelijk hoe dit eruitziet. Je maakt iets voor de mensen met de laagste inkomens, de koudste huizen en de hoogste energierekeningen. Dat zijn de mensen voor wie alle andere maatregelen dus niet werken. Je maakt je afhankelijk van energiemaatschappijen die iets optuigen wat geen liefdadigheid betreft, maar een ontmoedigingsbeleid. Daarna, na vragen van de PVV, na ophef in de media en na vragen hier, kom je met verbeteringen waar je niet eens zelf over gaat. Zou het in de toekomst niet beter zijn als we gewoon zeggen: afsluiten mag niet meer; op het moment dat je je energierekening echt niet kan betalen, nemen we haar over? Zou het niet beter zijn om op korte of lange termijn een serieus plan te maken om de energie niet meer in private handen te organiseren, maar gewoon als nutsvoorziening voor iedereen? Dan is die democratisch, onder de vlag van deze minister, die we dan ook altijd kunnen bevragen in het vragenuurtje.

Minister Jetten:

Dit Noodfonds Energie is natuurlijk een sluitstuk. Het gaat uiteindelijk om een breed pakket aan maatregelen die we nemen om die enorm hoog opgelopen energiekosten te helpen dempen. Dit jaar zijn dat het prijsplafond, een regeling voor blokaansluitingen en aangescherpt afsluitbeleid, zodat mensen in de wintermaanden niet worden afgesloten als ze hun energierekening niet kunnen betalen. Dit noodfonds is daarbij het sluitstuk. We zijn nu volop bezig om te kijken hoe we dat vanaf 2024 nog beter kunnen inregelen, met meer publieke regie en meer in publieke handen. Daarbij help je mensen dus om fundamentele verduurzaming van hun woningen door te voeren, zodat je minder energie verbruikt en sowieso een minder hoge energierekening hebt. Het is ook een kwestie van kijken hoe je die financiële steun nog veel gericht kunt bieden. Dat wil je inderdaad ook zo laagdrempelig mogelijk doen, zonder ingewikkelde formulieren, waar mensen niet wegwijs uit worden. Het moet simpel en het moet gericht, en daarvoor komen we dit voorjaar vanuit het kabinet met aanvullende voorstellen.

Mevrouw Leijten (SP):

Daar wachten we natuurlijk met spanning op, maar de vraag blijft waarom mensen altijd weer hun handje op moeten houden op het moment dat hun inkomen te laag is, hun energierekening te hoog, of allebei. Zij moeten zich nu melden via deze stichting. Ze moeten ontzettend veel informatie overleggen, bijvoorbeeld over inkomens van zichzelf en hun huisgenoten. Er moeten allerlei vinkjes gezet worden en dan wordt de aanvraag goedgekeurd. Kan deze minister, nu het door een private stichting en onder regie van de energieleveranciers wordt gedaan, garanderen dat deze mensen niet voor altijd een soort stigma op hun naam hebben staan? Kan de minister garanderen dat de gegevens die mensen daar delen, veilig zijn?

Minister Jetten:

Dat was ook een voorwaarde van het kabinet voor een publiek-private samenwerking.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Leijten. Er is een aantal vervolgvragen. Heel kort graag, gezien de tijd.

De heer Kops (PVV):

Er leven 600.000 huishoudens in energiearmoede. Er is een Tijdelijk Noodfonds Energie, dat sowieso volstrekt ontoereikend is. En dan is het ook nog eens onbereikbaar. Aanvragen is moeilijk en lastig. De PVV heeft er eerder naar gevraagd. Als ik de minister zo hoor, is er in de tussentijd gewoon heel weinig gebeurd. Dat kan niet, want de mensen zitten nu in de ellende en hebben nu geld nodig. Wat gaat de minister nu concreet doen om ervoor te zorgen dat al die mensen deze maand nog het geld op hun rekening hebben staan?

Minister Jetten:

Er is wel degelijk veel gebeurd sinds het vorige commissiedebat. De zorgen die de heer Kops toen heeft geuit, heb ik meteen overgebracht aan het ministerie van SZW en aan de stichting. Die zijn daar volop mee bezig geweest. Ik vind het goed dat ze daar de ouderenbonden bij hebben betrokken en dat ze hebben gevraagd: wat moeten we aanpassen aan onze app om ervoor te zorgen dat mensen er daadwerkelijk gebruik van kunnen maken? Die desktopversie was dus heel belangrijk. Je hoeft geen smartphone te hebben, maar je kunt gewoon achter een pc de aanvraag doen. Mensen die geen DigiD hebben, dachten: val ik dan buiten de boot? Nee, er is nu ook de mogelijkheid om iemand te machtigen, zodat iemand uit je familie- of vriendenkring of je sociale netwerk die aanvraag voor je kan doen. Daarom zien we ook die hele succesvolle cijfers met meer dan 135.000 voltooide checks en meer dan 86.000 aanvragen die inmiddels bij het noodfonds zijn ingediend. Als er de komende tijd nog andere issues boven komen — dat heb ik vandaag nog een keer van de stichting bevestigd gekregen — dan blijven ze de app en de website gaandeweg het proces verbeteren. Maar hun doel was zo snel mogelijk live gaan, zodat we zo veel mogelijk mensen kunnen helpen. Ik denk dat dat een goede keus was.

De heer Kops (PVV):

Het is gewoon een rommeltje. Ik hoor de minister niet antwoorden wat hij nu concreet gaat doen voor al die mensen om ervoor te zorgen dat zij deze maand nog het geld op hun rekening hebben staan. Zij kunnen niet meer rondkomen. Zij hebben nu hulp nodig. Dan hoor ik de minister praten over een desktopversie voor ouderen. Ik denk dat heel veel ouderen niet eens weten wat een desktopversie is. Hoe gaat de minister ervoor zorgen dat ook al die ouderen krijgen waar zij recht op hebben? Die ouderen zitten in diepe ellende. En dat moet niet over een paar weken of een paar maanden, maar nu! Zij hebben nu geld nodig. Gaat de minister het nu, deze maand, allemaal regelen?

Minister Jetten:

Wij hebben al heel veel geregeld. Daar komt binnenkort de regeling voor de blokaansluitingen bij, zodra die openstaat, zodat woningcorporaties en verenigingen van eigenaren subsidie voor de blokaansluitingen kunnen aanvragen. De aanvraag voor het Noodfonds Energie wordt met een maand verlengd, zodat mensen die het de afgelopen tijd

niet hebben kunnen doen, dat alsnog kunnen doen. Zowel de ouderenbonden, maar ook gemeenten en anderen, wijzen mensen actief op de mogelijkheid van dit noodfonds, als sluitstuk van alles wat we al doen om de kosten van de energierekening te dempen.

De heer Erkens (VVD):

Ik kan me aansluiten bij de zorgen van de collega's. Volgens mij moet toegankelijkheid zo snel mogelijk geborgd worden. Het is natuurlijk wel een breder probleem. Denk aan de termijnbedragen op de rekening. Waar zijn die op gebaseerd? Denk ook aan de toepassing van het prijsplafond. Mensen weten vaak niet eens of ze de rekening kunnen betalen of dat er aan het eind van het jaar nog een groot bedrag resteert. Welke bredere lessen trekt de minister hieruit? We moeten ervoor zorgen dat consumenten en huishoudens zelf zicht krijgen op de kosten die zij maken. Ze moeten weten waar ze recht op hebben als ze de rekening niet kunnen betalen.

Minister Jetten:

Dat is een goede vraag. We hebben het er ook in een vorig debat over gehad: hoe inzichtelijk is überhaupt je energierekening of je jaarafrekening? Zie je door de bomen het bos nog? Daar zijn we volop mee bezig, zowel met de ACM als de energieleveranciers. Hoe krijg je veel meer inzicht en helderheid in de kosten die op je afkomen en de voorspelbaarheid van die kosten? Het feit dat er nu vaste contracten worden aangeboden, ook door aanpassing van een aantal beleidsregels, helpt daarbij enorm. Dat zorgt voor meer langetermijnvoorspelbaarheid van de ontwikkeling van je energierekening. Als we in het voorjaar vanuit het kabinet breed mogelijke maatregelen voor 2024 en verder schetsen, staat wat mij betreft voorop hoe simpel ze zijn in de uitvoering en hoe simpel ze zijn voor de mensen voor wie we het uiteindelijk doen. Je kunt prachtige regelingen bedenken, maar als mensen geen idee hebben van hoe ze het moeten aanvragen of waar ze uiteindelijk recht op hebben, kun je een leuk systeem met elkaar bouwen, maar dan is het voor de mensen voor wie je het doet, nog steeds te ingewikkeld.

De heer Thijssen (PvdA):

Het is natuurlijk wel heel triest dat dit gaat over de mensen in de slechtst geïsoleerde huizen, met het minste inkomen. Dit is een pleister om de mensen door de winter te helpen, terwijl dit structureel opgelost moet worden. Denk bijvoorbeeld aan het minimumloon naar €14. Dat zou heel veel mensen gewoon meer geld in handen geven, zodat ze er wel doorheen komen en dit noodfonds niet nodig hebben.

De voorzitter:

Wat is uw vraag?

De heer Thijssen (PvdA):

We hebben nu deze pleister en we zien dat nog niet zo heel veel mensen er gebruik van maken. Er zijn namelijk nog honderdduizenden huishoudens die dat niet doen. Kan de minister ervoor zorgen dat er meer ruchtbaarheid aan wordt gegeven bij die mensen en bij de hulpverleners die in contact staan met deze mensen? Ik bedoel dat er veel meer mensen gebruik van kunnen maken, dat het potje zo snel

mogelijk leeg is en dat het geld op de rekening staat van de juiste mensen.

Minister Jetten:

Ik denk dat dat een hele mooie oproep is: laten we ervoor zorgen dat het potje zo snel mogelijk leeg is. Wat dat betreft is het goed dat dit vragenuur aandacht besteed aan dit noodfonds. Ik hoop dat veel mensen meekijken. Ik zal met collega Schouten bespreken of we naast alle ouderenbonden en andere organisaties waar de stichting de komende tijd mee samenwerkt, nog andere kanalen in kunnen zetten om zo veel mogelijk mensen hierop te wijzen. We zagen dat natuurlijk ook eerder bij de energietoeslag, die via de gemeentes liep. Ook daarbij werd in eerste instantie niet de hele doelgroep bereikt. Het is ontzettend zonde als dat geld blijft liggen, want het is juist voor deze huishoudens bedoeld, die inderdaad in die slechte woningen met hoge energierekeningen zitten. Alles wat kunnen doen om het nog meer onder de aandacht te brengen, pakken we dus op.

Mevrouw Kröger (GroenLinks):

Ik sluit me heel erg aan bij alle vragen die gesteld zijn over hoe het nou kan dat er zo'n ontoegankelijk instrument is gekozen om zo'n kwetsbare doelgroep te bereiken. Maar mijn vraag is eigenlijk een andere. De minister schetst namelijk het beeld dat hij dit noodfonds als pleister gebruikt en dat het niet ideaal is dat het fonds via private partijen loopt in plaats van dat we dat zelf als overheid doen. Maar welke garantie biedt hij de Kamer dat we dit in de volgende winter gewoon publiek, goed georganiseerd hebben en dat dit hele noodfonds niet meer de pleister is waarnaar gegrepen moet worden?

Minister Jetten:

Ik vind het belangrijk dat we dit voorjaar komen met het hele palet aan mogelijke maatregelen die we voor 2024 en verder kunnen inzetten; dat was volgens mij juist ook op verzoek van de motie van Klaver en anderen. In plaats van een generiek prijsplafond en alle andere zaken, hebben we maatregelen nodig om zo gericht mogelijk de lage inkomens en de middeninkomens te ondersteunen. In het voorjaar kunnen we met elkaar daar van gedachten over wisselen, voordat we in de zomer de definitieve maatregelen vaststellen. Ik zou wel willen onderstrepen dat het ook mooi is dat private partijen ook hun verantwoordelijkheid hebben genomen door geld aan dit noodfonds toe te kennen. Het is wat mij betreft dus ook niet erg als dit als sluitstuk nog aanwezig blijft de komende jaren. Laat de energieleveranciers daar ook vooral hun verantwoordelijkheid in blijven pakken. Maar het moet natuurlijk wel beginnen met het wegnemen van de kern van de problematiek. We moeten dus huizen beter isoleren en ervoor zorgen dat we via overheidsregelingen de prijzen en de prijsvolatiliteit zo veel mogelijk dempen.

De voorzitter:

Tot slot, de heer Grinwis van de ChristenUnie.

De heer Grinwis (ChristenUnie):

We hebben een kerstboom aan regelingen opgetuigd. Het noodfonds is eigenlijk de enige maatregel waar de energiebedrijven zelf echt een bijdrage aan leveren. Hoe kunnen we dat nu bestendigen naar de toekomst toe? Als we geen noodfonds, toeslagen et cetera meer nodig hebben, kunnen we bijvoorbeeld gaan werken met een sociaal tarief. Hoe kijkt de minister daartegen aan? Op die manier wordt er wel iets gevraagd van energiebedrijven maar simpeler, zodat het echt terecht komt bij de mensen die het nodig hebben.

Minister Jetten:

Dit is een van de mogelijke oplossingsrichtingen die we meenemen in het pakket dat we dit voorjaar aan uw Kamer willen aanbieden. Dat geldt ook voor de twee amendementen die bij het Belastingplan zijn ingediend door meneer Grinwis en meneer Van Weyenberg ten aanzien van een extra schijf in de energiebelasting. We moeten natuurlijk kijken of we dat op deze termijn daadwerkelijk kunnen implementeren en uitvoeren. Maar de energieleveranciers, die nu aan de bak staan om dat prijsplafond uit te voeren, wat ze overigens ook doen, geven ook aan dat zij natuurlijk zien dat de problematiek zich veel meer focust bij een deel van hun klanten. Zij zouden ook liever die groep klanten nog veel beter willen ondersteunen. Ik hoop dat we bij het pakket dat dit voorjaar naar u toe komt de inzichten waar de heer Grinwis om vraagt, kunnen bieden.

De voorzitter:

Dank. Ik wil de minister voor Klimaat en Energie danken voor zijn aanwezigheid in het mondelinge vragenuur. Ik schors de vergadering voor een enkel moment. Daarna gaan we over tot de stemmingen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.